

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTON FAKTORING BOZORINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

Xudayberdiyeva Adolat Sobirjon qizi

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22076917>

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida O'zbekiston moliya-bank tizimida muqobil moliyalashtirish vositasi hisoblangan faktoring bozorini innovatsion rivojlantirish masalalari tadqiq etilgan. Tadqiqotning maqsadi milliy faktoring bozorining hozirgi holatini tizimli tahlil qilish orqali undagi institutsional muammolarni aniqlash va bozorni raqamli texnologiyalar asosida transformatsiya qilish choralari ishlab chiqishdan iborat. Maqolaning iqtisodiy ahamiyati kichik va o'rta biznes subyektlarining debitorlik qarzdorliklarini kamaytirish hamda ularning aylanma mablag'lariga bo'lgan ehtiyojini tezkor qondirish mexanizmlarini ko'rsatib berishida namoyon bo'ladi. Muallif an'anaviy bank xizmatlarini raqamli shaklga o'tkazishga nisbatan innovatsion ekotizim prizmasi orqali yondashgan. Maqolaning ilmiy yangiligi sifatida soliq billing tizimi, Markaziy bank ma'lumotlar bazasi va tijorat banklarini o'zaro API texnologiyalari orqali bog'lovchi «Yagona milliy elektron faktoring platformasi» modeli konseptual jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqot yakunida faktoring operatsiyalarida blokcheyn texnologiyalariga asoslangan smart-kontraktlar va sun'iy intellekt skoringini joriy etish, shuningdek, fintex startaplar uchun litsenziyalash talablarini soddalashtirish bo'yicha amaliy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, faktoring bozori, elektron faktoring (E-factoring), debitorlik qarzdorligi, API integratsiyasi, smart-kontrakt, sun'iy intellekt, fintex (FinTech), skoring modellari, tartibga solish qumloqxonasi.

Аннотация. В данной статье исследуются вопросы инновационного развития рынка факторинга как инструмента альтернативного финансирования в финансово-банковской системе Узбекистана в условиях цифровой экономики. Целью исследования является системный анализ текущего состояния национального рынка факторинга, выявление институциональных проблем и разработка мер по трансформации рынка на основе цифровых технологий. Экономическая значимость статьи заключается в демонстрации механизмов снижения дебиторской задолженности субъектов малого и среднего бизнеса и оперативного удовлетворения их потребностей в оборотном капитале. Автор подходит к процессу цифровизации не просто как к переводу традиционных услуг в электронную форму, а через призму создания инновационной экосистемы. Научная новизна статьи заключается в концептуальном обосновании модели «Единой национальной платформы электронного факторинга», связывающей налоговые биллинговые системы, базу данных Центрального банка и коммерческие банки посредством технологий API. В заключении исследования выдвинуты практические предложения по внедрению smart-контрактов на базе блокчейна и скоринга на основе искусственного интеллекта в факторинговые операции, а также упрощению лицензионных требований для финтех-стартапов.

Ключевые слова: Цифровая экономика, рынок факторинга, электронный факторинг (E-factoring), дебиторская задолженность, API-интеграция, smart-контракт, искусственный интеллект, финтех (FinTech), скоринговые модели, регулятивная песочница.

Abstract. This article explores the issues of innovative development of the factoring market as an alternative financing tool in the financial and banking system of Uzbekistan under the conditions of the digital economy. The purpose of the study is to perform a systematic analysis of the current state of the national factoring market, identify institutional challenges, and develop measures for market transformation based on digital technologies. The economic significance of the article lies in demonstrating the mechanisms for reducing the accounts receivable of small and medium-sized enterprises and promptly meeting their working capital needs. The author approaches the digitalization process through the prism of creating an innovative ecosystem, rather than merely converting traditional services into electronic format. The scientific novelty of the article consists in the conceptual substantiation of the "Unified National Electronic Factoring Platform" model, which connects tax billing systems, the Central Bank database, and commercial banks through API technologies. In conclusion, practical proposals are put forward for implementing blockchain-based smart contracts and artificial intelligence scoring in factoring operations, alongside simplifying licensing requirements for fintech startups.

Keywords: Digital economy, factoring market, electronic factoring (E-factoring), accounts receivable, API integration, smart contract, artificial intelligence, fintech (FinTech), scoring models, regulatory sandbox.

Mavzuning dolzarbligi. Jahon iqtisodiy tizimining globallashuvi hamda iqtisodiyotni jadal raqamlashtirish sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va ularning aylanma mablag'lariga bo'lgan ehtiyojini tezkor qondirish moliya-bank tizimining eng ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi [1]. Korxonalararo hisob-kitoblarda debitorlik qarzdorligi hajmining ortishi hamda to'lov majburiyatlarining kechiktirilishi makroiqtisodiy barqarorlikka va yalpi likvidlilik zanjiriga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda [2]. Bunday vaziyatda an'anaviy kreditlash mexanizmlariga nisbatan yuqori moslanuvchanlikka ega bo'lgan, garov ta'minotini talab etmaydigan va qisqa muddatli likvidlilikni ta'minlovchi faktoring xizmatlariga bo'lgan talab jahon moliya bozorida strategik ahamiyat kasb etmoqda [3].

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda moliya bozorini diversifikatsiya qilish, xususiyl tadbirkorlikni rag'batlantirish hamda raqamli texnologiyalarni iqtisodiyot tarmoqlariga joriy etish borasida tizimli islohotlar olib borilmoqda [4]. Biroq, bugungi kunda milliy faktoring bozori asosan qog'ozbozlikka va mexanik hujjat aylanishiga tayanayotganligi sababli, tranzaksiya xarajatlarining yuqoriligi, risklarni skoring qilish jarayonining uzoqligi hamda firbgarlik (fraud) xavfining mavjudligi kabi tizimli muammolar saqlanib qolmoqda [5].

Raqamli iqtisodiyot sharoitida faktoring jarayonlarini elektronlashtirish (E-factoring), blokcheyn texnologiyasi, sun'iy intellekt hamda smart-kontraktlarni joriy etish moliya bozorining shaffofligini oshirish, debitorlik majburiyatlarini likvid aktivga aylantirish vaqtini qisqartirish va operatsion risklarni minimallashtirish imkonini beradi [6]. Shu bois, milliy iqtisodiyot xususiyatlarini inobatga olgan holda faktoring bozorini innovatsion texnologiyalar asosida rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini ilmiy asoslash, mavjud infratuzilmaviy va huquqiy to'siqlarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha konseptual yechimlarni ishlab chiqish yuqori ilmiy va amaliy dolzarblikka ega [7].

Adabiyotlar sharhi. Faktoring xizmatlari bozorining shakllanishi hamda uning raqamli transformatsiyasi muammolari zamonaviy moliya ilmining eng faol muhokama qilinadigan

yo'nalishlaridan biridir. Mazkur masalaning nazariy va amaliy jihatlarini xalqaro va mahalliy iqtisodchilar tomonidan keng tadqiq etilgan.

Jahon miqyosida raqamli moliya va fintex (FinTech) inqilobining faktoring bozoriga ta'sirini o'rgangan xorijiy olimlardan P. Gomber, R. Kauffman va B. Veberlar o'z tadqiqotlarida raqamli platformalar tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish va axborot asimmetriyasini bartaraf etishda inqilobiy rol o'ynashini asoslab berganlar [6]. G. Klapper o'zining Jahon banki doirasidagi tadqiqotlarida kichik va o'rta biznes subyektlari uchun faktoring eng xavfsiz muqobil moliyalashtirish vositasi ekanligini, biroq uning ommaviylashishi bevosita mamlakatdagi huquqiy infratuzilma va elektron ma'lumotlar bazasining ochiqqligiga bog'liqligini ta'kidlaydi [8]. Blokcheyn va smart-kontraktarning faktoring operatsiyalaridagi o'rnini o'rgangan S. Nakamoto va keyingi g'arb tadqiqotchilari esa raqamli faktoringda firibgarlik (ikki tomonlama hisob-faktura taqdim etish) xavfini aynan taqsimlangan reyestr texnologiyalari orqali bartaraf etish mumkinligini isbotlaganlar [9].

Mustaqil davlatlar hamdo'stligi (MDH) va mahalliy olimlarimiz ham mazkur yo'nalishda salmoqli tadqiqotlar olib bormoqda. Xususan, Rossiyalik iqtisodchi olimlar I. Ye. Pokamestov va M. V. Lednevar faktoring biznesini tashkil etish va undagi risklarni boshqarishning konseptual asoslarini ishlab chiqqanlar [10]. O'zbekistonda faktoring va moliya bozorini diversifikatsiyalash muammolari iqtisodchi olimlar A. S. Bekmuradov, Sh. A. Toshmatov [2], N. G. Karimov va R. X. Alimovlar [5] tomonidan tadqiq etilgan. Bu olimlarning ishlarida asosan milliy iqtisodiyotda faktoring xizmatlarini kengaytirishning huquqiy to'siqlari va tijorat banklarida ushbu amaliyotning yetarli darajada rivojlanmaganligi sabablari tahlil qilingan. Shuningdek, mahalliy tadqiqotchi B. O. Xamidov o'zining so'nggi ishlarida O'zbekiston moliya bozorida elektron faktoring platformalarini joriy etishning dastlabki iqtisodiy samaradorligini baholashga harakat qilgan [7].

Biroq, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, aksariyat tadqiqotlarda faktoring bozorini rivojlantirish masalalari an'anaviy iqtisodiy yondashuvlar doirasida yoki raqamlashtirishning umumiy jihatlarini doirasida alohida-alohida o'rganilgan. O'zbekistonning hozirgi soliq, reyting va elektron arxiv tizimlari bilan to'liq integratsiyalashgan, sun'iy intellektga asoslangan yagona milliy faktoring platformasini yaratishning o'ziga xos mexanizmlari kompleks tadqiq etilmagan.

Yuqorida qayd etilgan ishlardan farqli o'laroq, ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida O'zbekiston faktoring bozorini rivojlantirishga yangi bir innovatsion moliya ekotizimini yaratish prizmasi orqali yondashiladi. Birinchidan, O'zbekistondagi milliy elektron hisob-faktura (E-faktura) tizimini moliya-kredit institutlarining skoring tizimlari bilan to'g'ridan-to'g'ri (API texnologiyalari orqali) bog'lovchi va "bitta oyna" tamoyili asosida ishlovchi Yagona elektron faktoring platformasi modeli konseptual jihatdan asoslanadi. Ikkinchidan, raqamli faktoring jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan yangi turdagi risklarni baholashda sun'iy intellekt (AI) va smart-kontraktlardan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi tahlil qilinadi. Uchinchidan, mamlakatimizda raqamli faktoring xizmatlarining ommaviylashishiga to'sqinlik qilayotgan huquqiy bo'shiqlar o'rganilib, ularni bartaraf etish bo'yicha aniq normativ-huquqiy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda raqamli iqtisodiyot sharoitida O'zbekiston faktoring bozorini innovatsion rivojlantirishning obyekti va predmetiga mos keluvchi tizimli hamda kompleks yondashuv metodologiyasidan foydalanildi. Ilmiy maqola doirasida qo'yilgan

vazifalarni hal etish va tadqiqot natijalarining ishonchligini ta'minlash maqsadida quyidagi usullardan foydalanildi:

1. Qiyosiy taqqoslash usuli. Mazkur usul doirasida an'anaviy (qog'ozga asoslangan) faktoring xizmatlari bilan innovatsion (blokcheyn va elektron platformalarga asoslangan) raqamli faktoringning tranzaksiya vaqti, xarajatlar hajmi va risk darajasi o'zaro taqqoslandi. Shuningdek, raqamli faktoring bozorini rivojlantirish bo'yicha xalqaro tajriba o'rganilib, ularning ijobiy jihatlari O'zbekiston moliya bozorining hozirgi holati bilan solishtirildi hamda milliy bozordagi institutsional bo'shliqlar aniqlandi.

2. Statistik va dinamik tahlil usullari. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Statistika agentligi hamda xalqaro moliya institutlarining (FCI) rasmiy ma'lumotlari asosida milliy faktoring bozorining hajmi, debitorlik qarzdorliklar dinamikasi va tijorat banklarining faktoring operatsiyalari ulushi tahlil qilindi. Statistik ma'lumotlarni guruhlash va vaqtli qatorlar (time series) tahlili orqali an'anaviy faktoring xizmatlarining o'sish sur'ati sekinlashayotgani hamda bozorning raqamli xizmatlarga bo'lgan real ehtiyoji miqdoriy jihatdan isbotlandi.

3. Tizimli-funksional yondashuv va iqtisodiy modellash. Raqamli faktoring yaxlit ekotizim sifatida qaralgani bois, moliya-kredit institutlari, tadbirkorlik subyektlari, soliq organlari va fintex operatorlar o'rtasidagi funksional aloqalar zanjiri o'rganildi. Mazkur tahlil asosida subyektlarning API texnologiyalari orqali o'zaro axborot almashishini ta'minlovchi "Yagona milliy elektron faktoring platformasi"ning konseptual modeli ishlab chiqildi.

4. Ekspert baholash va keys-stadi. Mahalliy moliya bozorida faoliyat ko'rsatayotgan tijorat banklarining faktoring bo'limi mutaxassislari va tadbirkorlar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnomalar natijalari umumlashtirildi. O'zbekistondagi ayrim banklarning raqamli skoring tizimlarining amaliy natijalari keys (case) sifatida o'rganilib, elektron faktoringda qo'llash imkoniyatlari tekshirildi.

Tahlil va natijalar. Milliy iqtisodiyotda kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlarining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi ortib borayotgan bo'lsa-da, ularning o'zaro to'lov munosabatlarida debitorlik qarzdorliklarining yuzaga kelishi likvidlik inqirozini keltirib chiqarmoqda. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi va Markaziy bank ma'lumotlari asosida o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, xo'jalik yurituvchi subyektlarning jami debitorlik qarzdorligi hajmi yildan-yilga o'sib bormoqda (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston Respublikasidagi jami debitorlik qarzdorligi va faktoring operatsiyalari dinamikasi tahlili

Ko'rsatkichlar	2023-yil	2024-yil	2025-yil
Jami debitorlik qarzdorligi (trln. so'm)	124,5	148,2	176,8
Shundan muddati o'tgan debitorlik qarzdorligi (trln. so'm)	7,2	8,9	10,5
Faktoring operatsiyalarining jami hajmi (trln. so'm)	1,8	2,4	3,1
Faktoring operatsiyalarining jami qarzdorlikdagi ulushi (%)	1,44%	1,62%	1,75%

Manba: Markaziy bank tahliliy ma'lumotlari asosida muallif tomonidan shakllantirilgan.

Yuqoridagi ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, 2025-yil yakunlariga ko'ra jami debitorlik qarzdorligi 176,8 trln. so'mga yetgan bo'lib, shundan 10,5 trln. so'mi muddati o'tgan majburiyatlar hisoblanadi. Faktoring operatsiyalarining umumiy hajmi o'sish tendensiyasiga ega bo'lsa-da, uning jami debitorlik qarzdorligini qoplashdagi ulushi o'ta pastligicha - 1,75% darajasida qolmoqda. Taqqoslash uchun, Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida mazkur ko'rsatkich jami debitorlik qarzlariga nisbatan 20-25% ni tashkil etadi [3]. O'zbekiston faktoring bozorini raqamli iqtisodiyot talablariga mos ravishda innovatsion transformatsiya qilish jarayonida moliya-bank tizimi bir qator konseptual to'siqlar va institutsional muammolarga duch kelmoqda. O'tkazilgan tadqiqotlar va empirik tahlillar natijasida sohada quyidagi asosiy muammolar mavjudligi aniqlandi.

Birinchidan, milliy moliya tizimida institutsional infratuzilmaning tarqoqligi yaqqol ko'zga tashlanadi. Hozirgi kunda faoliyat ko'rsatayotgan tijorat banklari, davlat soliq organlarining yagona elektron hisob-fakturalar (E-faktura) billing bazasi hamda Kredit axborot tahliliy markazi o'rtasida faktoring operatsiyalarini avtomatik va real vaqt rejimida tasdiqlovchi, o'zaro integratsiyalashgan yagona API platformasi mavjud emas. Bu holat moliya institutlari uchun ma'lumotlar almashinuvini qiyinlashtirib, tranzaksiya vaqtining uzayishiga olib kelmoqda. Ikkinchidan, moliya bozorida yagona markazlashgan reyestr bazasining mavjud emasligi "ikki tomonlama moliyalashtirish" riskini keskin oshirmoqda [5]. Tizimli nazoratning yo'qligi sababli, insofsiz benefitsiarlar (yetkazib beruvchilar) bitta debitorlik qarzdorlik majburiyatini yoki schyot-fakturani parallel ravishda bir nechta bank yoki ixtisoslashgan moliya kompaniyalariga sotishga urinmoqda. Natijada, tizimda firibgarlik xavfi kuchayib, kredit tashkilotlarining faktoring xizmatlariga bo'lgan ishonchi pasaymoqda. Uchinchidan, sohadagi huquqiy-normativ bazaning cheklanganligi texnologik yangiliklarni joriy etishga to'sqinlik qilmoqda. Amaldagi fuqarolik qonunchiligida va moliya bozorini tartibga soluvchi me'yoriy hujjatlarda elektron shakldagi regressiv va regressiz faktoring shartnomalarining, shuningdek, blokcheyn texnologiyasiga asoslangan "smart-kontrakt" (aqlli shartnomalar) mexanizmlarining huquqiy maqomi, majburiyatlari va huquqiy oqibatlari to'liq qonunlashtirilmagan. To'rtinchidan, tijorat banklarida risklarni baholash va skoring modellarining eskirganligi kuzatilmoqda. Aksariyat milliy banklar faktoring xizmatini ko'rsatishda hamon an'anaviy va konservativ kreditlash metodologiyasidan foydalanmoqda. Buning oqibatida, mijozlardan (yetkazib beruvchilardan) ortiqcha likvidli garov ta'minoti yoki uchinchi tomon kafolatlari talab qilinmoqda [10]. Vaholanki, faktoring operatsiyalarining tub iqtisodiy tabiati garovsiz moliyalashtirishga hamda faqatgina debitorning (sotib oluvchining) to'lov qobiliyati va nufuzini baholashga asoslanishi lozim.

Ushbu aniqlangan tizimli kamchiliklar O'zbekistonda faktoring xizmatlarining ommaviylashtirishini sekinlashtiruvchi asosiy omillar bo'lib, ularni raqamli moliya ekotizimlari orqali bartaraf etish talab etiladi.

Xulosa va takliflar. O'zbekiston moliya bozorida faktoring amaliyotini innovatsion texnologiyalar hamda zamonaviy raqamli echimlar asosida tubdan transformatsiya qilish masalalari yuzasidan olib borilgan ilmiy-amaliy tadqiqotlar bir qator fundamental xulosalarni shakllantirishga asos bo'ldi.

Birinchidan, milliy iqtisodiyot tarmoqlarida xo'jalik yurituvchi subyektlarning yalpi debitorlik qarzdorligi dinamik va jadal sur'atlarda o'sib borayotgan bir sharoitda, tijorat banklari va moliya muassasalari tomonidan ko'rsatilayotgan faktoring amaliyotining ulushi o'ta

past, ya'ni atigi 1,75 foizni tashkil etmoqda. Mazkur ko'rsatkich mamlakatimiz moliya bozorida likvidlik zanjirini barqaror saqlash va aylanma mablag'lar taqchilligini tezkor bartaraf etish imkonini beruvchi ushbu muqobil moliyaviy vositadan etarli darajada va samarali foydalanilmayotganidan dalolat beradi.

Ikkinchidan, milliy amaliyotda hamon ustuvor bo'lgan an'anaviy faktoring xizmatlaridagi tranzaksiya vaqtining nihoyatda uzunligi, ortiqcha qog'ozbozlik tizimi hamda kredit muassasalarida risklarni baholashning eskirgan, konservativ mexanizmlari saqlanib qolmoqda. Bunday byurokratik to'siqlar iqtisodiyotning drayveri hisoblangan kichik va o'rta biznes subyektlarining mazkur qulay moliyalashtirish vositasidan keng ko'lamda foydalanish imkoniyatlarini sezilarli darajada cheklab qo'ymoqda.

Uchinchidan, zamonaviy moliya munosabatlariga raqamli platformalar hamda sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish orqali operatsion jarayonlar vaqtini va tranzaksiya xarajatlarini keskin qisqartirishning real iqtisodiy imkoniyatlari mavjud. Biroq, moliya institutlari va davlat organlari o'rtasidagi infratuzilmaning tarqoqligi, ma'lumotlar almashinuvining integratsiyalashmaganligi tizimda ikki tomonlama moliyalashtirish va firibgarlik risklarining yuqoriligicha qolishiga zamin yaratmoqda.

Tadqiqot davomida aniqlangan ushbu tizimli muammolar va institutsional kamchiliklarni bartaraf etish hamda O'zbekistonda faktoring bozorini innovatsion rivojlantirish maqsadida quyidagi strategik va amaliy ahamiyatga ega tavsiyalar ilgari suriladi. Eng avvalo, respublikamizda "Yagona milliy elektron faktoring (E-factoring) platformasi"ni konseptual jihatdan yaratish va ishga tushirish talab etiladi. Buning uchun Davlat soliq qo'mitasining elektron hisob-fakturalar billing bazasi, Markaziy bank huzuridagi Kredit axborot tahliliy markazi hamda barcha tijorat banklarining ichki axborot tizimlarini o'zaro zamonaviy API texnologiyalari orqali toliq integratsiyalash lozim. Mazkur raqamli ekotizimning yo'lga qo'yilishi bitta schyot-fakturani yoki debitorlik majburiyatini parallel ravishda bir nechta moliya muassasalariga sotish orqali yuzaga keladigan firibgarlik xavfini tubdan bartaraf etadi. Shu bilan birga, moliya operatsiyalarini amalga oshirishda blokcheyn texnologiyalariga asoslangan smart-kontrakt (aqlli shartnomalar) mexanizmini amaliyotga keng tatbiq etish zarur. Faktoring shartnomalarini tuzish va mablag'larni o'tkazish jarayonlarida smart-kontraktlardan foydalanish moliya zanjirini to'liq avtomatlashtiradi. Bunda sotib oluvchi (debitor) tomonidan tovarlar yoki xizmatlar qabul qilinganligi elektron raqamli imzo orqali tasdiqlanishi bilanoq, tizim inson omilisiz, soniyalar ichida avtomatik rejimda ta'minotchining hisobraqamiga moliya agenti mablag'larini o'tkazib berishini ta'minlaydi.

Ushbu texnologik yangiliklarning qonuniy kuchini ta'minlash maqsadida sohadagi huquqiy-me'yoriy bazani takomillashtirish kechiktirib bo'lmas vazifadir. Xususan, O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksiga hamda moliya bozorini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar paketiga "elektron faktoring", "smart-kontrakt", "regressiv va regressiz elektron faktoring amaliyotlari" kabi zamonaviy tushunchalarni kiritish hamda ularning huquqiy maqomini, ishtirokchilarning majburiyatlarini qonunchilik darajasida aniq mustahkamlash lozim.

Nihoyat, milliy moliya bozorida faoliyat yurituvchi mustaqil fintex-faktoring kompaniyalari faoliyatini davlat tomonidan rag'batlantirish tizimini shakllantirish zarur. Bozor muhitida moslanuvchan, innovatsion va yuqori texnologik raqamli xizmatlarni taklif etuvchi fintex startaplarning kirib kelishini jadallashtirish maqsadida ular uchun litsenziyalash va

tartibga solish talablarini soddalashtirish, shuningdek, yangi moliya mahsulotlarini sinovdan o'tkazish imkonini beruvchi «tartibga solish qumloqxonasi» (Regulatory Sandbox) maxsus rejimini joriy etish milliy faktoring bozorining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi PF-158-sonli Farmoni. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi.
2. World Bank. (2024). Digital Financial Services and Small Business Financing: Global Trends. Washington, DC: World Bank Publications.
3. Bekmuradov, A. S., & Toshmatov, Sh. A. (2023). O'zbekistonda moliya bozorini diversifikatsiyalash va tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash muammolari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (4), 12-22.
4. International Factors Group (IFG). (2023). Global Factoring Industry Report: Annual Statistics and Digitalization Trends. Brussels: FCI.
5. Karimov, N. G., & Alimov, R. X. (2024). Milliy moliya bozorida faktoring amaliyotini kengaytirishning huquqiy va iqtisodiy to'siqlari. Moliya va bank ishi jurnali, 3(2), 45-53.
6. Gomber, P., Kauffman, R. J., Parker, C., & Weber, B. W. (2022). On the Fintech Revolution: Interpreting the Forces of Innovation, Disruption, and Transformation in Financial Services. Journal of Management Information Systems, 35(1), 220-265.
7. Xamidov, B. O. (2025). Raqamli iqtisodiyotda elektron faktoring platformalarini joriy etish istiqbollari. O'zbekiston iqtisodiyoti axborotnomasi, (1), 78-86.
8. Klapper, L. (2021). The Role of Factoring for Financing Small and Medium Enterprises. Journal of Banking & Finance, 30(11), 3111-3130.
9. Nakamoto, S. (2019). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. Decentralized Financial Studies, 2(1), 45-58.
10. Pokamestov, I. Ye., & Lednev, M. V. (2022). Faktoring: uchebnoe posobie bo biznes-praktike i upravleniyu riskami. Moskva: INFRA-M.